

Sprawozdanie z działalności Oddziału w Gnieźnie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w roku 1959

Compte-rendu de l'activité de la succursale du Musée Archéologique à Gniezno en 1959

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Badania terenowe

Systematyczne prace wykopaliskowe prowadzono na dwóch obiektach, to znaczy na Ostrowie Lednickim pow. Gniezno oraz w Gnieźnie.

W związku z przeprowadzoną konserwacją ruin kościoła preromańskiego na Ostrowie Lednickim, na zlecenie i za fundusze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, były kontynuowane prace badawcze. Badaniami objęte zostało najbliższe sąsiedztwo murów od strony wschodniej i południowo-wschodniej. W toku prac wyróżniono 10 warstw kulturowych. Odkryte zostały resztki wału obronnego gródka, pochodzącego z przełomu IX/X w., warstwy poprzedzające budowę kościoła, następnie warstwy z czasów budowy, zniszczenia i odbudowy kościoła oraz w górnych partiach cmentarzysko pochodzące z czasów od XI do XV w.

Ponadto sprowadzona z inicjatywy Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mgra J. Łomnickiego ekipa pletwonurków dokonała ciekawego odkrycia w jeziorze Lednickim. Stwierdzono, że przy wschodnim i przy zachodnim brzegu wyspy zachowały się rzędy pali wbitych w dno jeziora, które stanowią szczątki konstrukcji mostowych. Most ten, wg prowizorycznych danych miał szerokość około 8 m i prowadził z lądu od strony Latalic do północnej części wyspy, a po wschodniej stronie tejże, biegł dalej, ku przeciwnemu brzegowi jeziora. Długość zachodniego odcinka mostu wynosiła około 400 m, a wschodniego około 200 m. Przy szczątkach mostu prowadzącego w stronę Latalic, w odległości kilkunastu metrów od wyspy zostały znalezione dość dobrze zachowane naczynia wczesnośredniowieczne, liczne skorupy i kości, żelazny grot oszczepu z resztkami drzewca w tulejce, oraz żelazny szyszak. Szyszak ten wykuty jest z jednego kawałka żelaza, ma kształt kopulasty i zaopatrzonej jest w płytkę dla ochrony nosa. Kształtem swym przypomina szyszak św. Wacława z tym, że nasz nie posiada żadnych ozdób. Być może, że odkrycie w jeziorze szyszaka z grotem oszczepu należy łączyć z najazdem Brzetysława księcia czeskiego w 1038—1039 r.

W Gnieźnie, podczas prac rozbiórkowych zabytkowej kanonii przy ul. Łaskiego 1, oraz prac niwelacyjnych przy ul. Tumskiej 8, natrafiono na warstwy

kulturowe. Pracami tymi zainteresował się nasz Oddział, lecz z powodu braku jakichkolwiek funduszków na badania wykopaliskowe prace te finansowane były przez I.H.K.M. PAN. W badaniach tych trwających od 5. 6. — 21. 11. br. stały udział brali pracownicy naszego Oddziału tj. Z. Różański oraz niżej podpisana. W badanym miejscu odkryto dotąd nieznaną wał obronny szerokości przynajmniej 25 m, dzielący podgródzie od osady otwartej ciągnącej się aż po jezioro Jelonek. Prace na tym odcinku z powodu złych warunków atmosferycznych zostały przerwane, a kontynuacja ich przewidziana jest na rok następny.

Z badań ratowniczych wymienić należy Klecko pow. Gniezno, gdzie podczas kopania fundamentu pod Dom Kultury natrafiono na części studni ocembrowanej za pomocą desek dębowych. Prace nasze na tym miejscu ograniczyły się do sfotografowania obiektu i zanotowania w archiwum.

Drugim obiektem, zgłoszonym w listopadzie przez Gminną Radę Narodową w Czerniejewie, było cmentarzysko kultury pomorskiej w Pakszynie. Właściciel pola Franciszek Kamiński podczas orki natrafiał na kamienie i częściowo rozkopał jeden grób. Nasze prace ograniczyły się do wyeksplorowania reszty zawartości grobu. Znalezionych zostało 5 naczyni. Jak nas poinformował właściciel pola, natrafiał on i w innych miejscach na kamienie, a i w terenie widoczne są ciemniejsze plamy. Także i tutaj żadnych dalszych prac nie można było podjąć z powodu braku na ten cel pieniędzy.

Prace wewnątrz-muzealne

W okresie sprawozdawczym do inwentarza zabytków wpisano 21 pozycji, w tym 224.333 szt. zabytków, do inwentarza zdjęć wpisano 720 pozycji, a do inwentarza planów 101 pozycji.

Inne prace naukowe

W roku bieżącym ukazały się następujące publikacje mgr G. Mikołajczykówny:

- Badania archeologiczne na Ostrowie Lednickim pow. Gniezno w 1956 r. „Sprawozdania Archeologiczne”, t. VI, s. 94—98.
- Sprawozdanie z działalności Oddziału w Gnieźnie Muzeum Archeologicznego w Poznaniu za okres I. VIII. 1956 — 31. XII. 1958. „Fontes Archaeolo-

gici Posnanienses", t. X, s. 303—306, Poznań 1959.
— Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na Ostrowie Lednickim w 1959 r. (powielone w 120 egz.).

Niżej podpisana brała udział w posiedzeniach naukowych PTA w czasie Walnego Zjazdu w Warszawie, Pracowni Archeologii Kujaw w Gnieźnie, w międzynarodowej konferencji historyków poświęconej początkom miast i rzemiosł, w czasie posiedzenia odbytego w Gnieźnie, w konferencji sprawozdawczej w Krakowie oraz w zebraniu sprawozdawczym Muzeum Archeologicznego w Poznaniu.

W okresie sprawozdawczym, kierownik Oddziału opracował szczegółowy scenariusz nowej wystawy archeologicznej w Gnieźnie pt. „Ziemia gnieźnieńska w okresie powstawania państwa polskiego”.

Archiwum

Po uzupełnieniu teczek archiwalnych odnoszących się do wszystkich miejscowości w pow. gnieźnieńskim, przystąpiono do tłumaczenia na język polski tekstów niemieckich. Dotąd przetłumaczono materiały z 17 teczek — miejscowości. Ponadto zostały założone oddzielne teczki archiwalne dla poszczególnych stanowisk archeologicznych na terenie Gniezna, których narazie jest 45.

Biblioteka

W okresie sprawozdawczym wpisano do inwentarza biblioteki 81 pozycji. W roku bieżącym przybyło do biblioteki drogą kupna i prenumeraty 12 pozycji a z darów 15 pozycji. W sumie, na koniec roku biblioteka nasza posiada 81 tomów. Katalog alfabetyczny uzupełniono 35 kartkami, tak że jest ich w sumie 62 szt. Katalog rzeczowego nie uzupełniono.

Pracownicy pomocniczo-naukowe

Ponieważ pracownia fotograficzna naszego Oddziału dotąd nie została wyposażona, korzystano ze

sprzętu miejscowego Stacji Archeologicznej. W okresie sprawozdawczym wykonano 363 zdjęcia oraz 1.189 kopii względnie powiększeń.

W pracowni preparatorskiej trwałą metryką zaopatrzone 12.858 ułamków ceramicznych i kości, oraz wyklejano ceramikę.

Działalność naukowo-oświatowa

W dalszym ciągu przez 309 wystawo-dni czynna była stała wystawa pt. „Gniezno i Ostrow Lednicki w świetle wykopalisk”, oraz wystawa objazdowa pt. „Sztuka społeczeństw pierwotnych”. Wystawy z powodu przebudowy pomieszczeń przygotowanych już do nowej ekspozycji, przez pewien czas w okresie zimowym nie były udostępnione dla zwiedzających.

Wystawy odwiedziło w ciągu okresu sprawozdawczego 8.729 osób, w tym odpłatnie 7.347. Pomiędzy zwiedzającymi było 125 gości zagranicznych reprezentujących wszystkie kontynenty. Wszyscy goście zagraniczni oraz część wycieczek zostało oprowadzonych po wystawie przez kierownika Oddziału.

W ciągu roku przygotowano i wygłoszono 20 referatów na 14 tematów. Słuchaczami w większości wypadków były osoby dorosłe z różnych środowisk.

W końcu roku przygotowaliśmy materiał ilustracyjny i zabytkowy z Ostrowa Lednickiego do montowanej przez Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, przy ul. Fredry wystawki z cyklu „U progu Millennium”.

Udzielono także licznych wywiadów dla prasy, radia i telewizji. Nadto, ekipie filmowców nakręcającej film oświatowy pt. „Kolebka państwa polskiego” udostępniono zabytki z Gniezna i Ostrowa Lednickiego.

Stan zatrudnienia

1. mgr G. Mikołajczyk — kierownik Oddziału
2. Z. Springer — st. pom. muzealny
3. Z. Różański — st. laborant
4. M. Wilkosz — pom. muzealny.